

тистичних даних соціального дослідження, проведеного USAID в 2007 році. За його результатами, на пряме запитання про готовність брати участь у недержавному пенсійному забезпеченні позитивно відповіли 19,36 %, що приблизно співпадає з кількістю респондентів, які зараз самостійно накопичують кошти на пенсію (21 %). Не готові брати участь у цій системі з різних причин (немає можливості, недовіра до недержавних пенсійних фондів та інше) – 29,45 %. Дуже високий відсоток – 51,19 % – складають відповіді респондентів, які не можуть визначитися стосовно свого ставлення до участі в недержавному пенсійному забезпеченні. Основна причина цього полягає у відсутності необхідної інформації про умови та особливості функціонування цього рівня пенсійної системи [4].

При опитуванні працівників були визначені основні фактори, які стримують їх участь в недержавному пенсійному забезпеченні. Основним фактором, на який вказав майже кожний третій респондент, є недовіра до недержавних пенсійних фондів. Тут слід відзначити, що окрім традиційно обережного ставлення українського населення до розміщення власних коштів в установах фінансового сектору в даному випадку додається проблема, пов'язана з довготривалим вкладенням коштів. Довготривалий період породжує додаткову невизначеність, що тим самим посилює недовіру. Населення має досвід, що в Україні протягом декількох років як "правила гри", так і економічні умови можуть суттєво змінюватися. Ще одним фактором, який суттєво стримує участь у недержавному пенсійному забезпеченні, є відсутність у населення коштів. На це вказав кожний четвертий респондент проведеного дослідження. Дійсно, частка заощаджень у доходах населення в Україні є невисокою, а тому на потенційні грошові потоки від населення в систему недержавних пенсійних фондів у найближчій перспективі сподіватися не доводиться [4].

Іншими, не менш важливими, проблемами виступають персоніфікація, рівень матеріальної й соціальної захищеності майбутнього пенсіонера, право на прибуток, проблема інвестування коштів. Остання проступає дуже гостро, оскільки саме вона формує довіру населення до даної інновації. Сьогодні Держкомфінпослуг не контролює розміщення активів пенсійних фондів, на відміну від активів страхових компаній. Як наслідок, відсутність гарантій стабільності буде стримувати будь-які довгострокові вкладення як до пенсійних фондів, так і в страхування життя й пенсійне страхування [5].

Таким чином, як висновок можна констатувати – Україні слід пришвидшити кроки до впровадження недержавного пенсійного забезпечення, оскільки демографічна ситуація в державі така, що найближчим часом солідарна система, до якої вже зараз достатньо претензій, просто не зможе задовольняти потреби громадян. Для цього достатньо провести чітке та ґрунтовне роз'яснення населенню мети даного заходу та принципів його дії, а також розробити і впровадити систему гарантій безпеки та стабільності з боку держави.

Наук. керієн. Буї Т. Г.

Література: 1. <http://intkonf.org/ken-padalko-oi-padalko-ao-stan-i-problemi-rozvitku-nederzhavnih-pensiynih-fondiv-v-ukrayini/>. 2. Вітка Ю. В. Недержавні пенсійні фонди: теоретичні та практичні аспекти / Ю. В. Вітка // Наукові записки НаУКМА : Юридичні науки. – 2005. – Т. 38. – С. 18–23. 3. <http://www.dfp.gov.ua/732.html>. 4. http://www.pension.kiev.ua/files/fia_report_feb2007.pdf. 5. http://www.idss.org.ua/stil_07_02.html.

УДК 368.914(477)

Сибірцев В. В.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. Розглянуто основні переваги участі роботодавців та працівників у недержавному пенсійному забезпеченні.

Анотация. Рассмотрены основные преимущества участия работодателей и работников в негосударственном пенсионном обеспечении.

Annotation. The advantages of nongovernment pension provision for employers and employees are grounded.

Ключові слова: недержавне пенсійне забезпечення, податкові пільги.

Недержавне пенсійне страхування займає надзвичайно важливе місце у системі соціального захисту працюючої частини населення. Саме цей вид особистого накопичувального страхування, на переконання автора, повинен стати дієвим інструментом досягнення балансу інтересів між державою та сферою праці щодо пенсійного забезпечення працюючих громадян з досягнення ними пенсійного віку.

© Сибірцев В. В., 2010

Основними причинами участі роботодавців та працівників у недержавному пенсійному забезпеченні є:

1. Наявність податкових пільг, зокрема:

а) учасник-роботодавець:

відносить пенсійні внески, сплачені на користь своїх працівників у межах 15 % від фонду оплати праці, на валові витрати підприємства (на ці внески не нараховується податок з прибутку підприємства, встановлений у розмірі 25 %);

не включає пенсійні внески, сплачені на користь своїх працівників, до бази нарахування обов'язкових соціальних платежів на фонд оплати праці (на ці внески не нараховуються обов'язкові внески (збори), встановлені у розмірі понад 37 % у залежності від виду економічної діяльності);

б) учасник-працівник:

не обкладає податком з доходів фізичних осіб пенсійні внески, зроблені на власну користь або на користь членів сім'ї (першого ступеня споріднення), у межах суми місячного прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого на 1 січня звітного податкового року, помноженої на 1,4.

2. Реалізація соціальних програм. Учасник-роботодавець завдяки участі у недержавному пенсійному забезпеченні має змогу:

покращити рівень соціального забезпечення своїх працівників;

здійснити частковий перерозподіл коштів, що спрямовуються на збільшення оплати праці та пенсійне забезпечення своїх працівників;

перенести частину соціальних зобов'язань і пільг працівникам, що передбачені колективним договором, на витрати з пенсійного забезпечення;

відповідно до соціальної стратегії, обраної підприємством-роботодавцем, застосовувати максимально гнучкі підходи до соціального забезпечення різних категорій працівників з метою диференціації рівня пенсійних виплат.

3. Захист пенсійних нагромаджень. Відповідно до законодавства, усі пенсійні нагромадження є власністю учасників (убезпечених) з моменту зарахування (персоніфікації) коштів на індивідуальних пенсійних рахунках. Зокрема, негативний фінансовий стан страховика не є підставою для відмови у виплаті страхових сум (їх частин), а недержавний пенсійний фонд не може бути оголошено банкрутом, він не відповідає за зобов'язаннями своїх засновників та осіб, що здійснюють його обслуговування. На пенсійні нагромадження не може бути звернено стягнення за зобов'язаннями вкладників недержавного пенсійного фонду. Банк-зберігач та Держфінпослуг здійснюють постійний контроль за правильністю використання та розміщення пенсійних коштів. Гроші, накопичені учасником системи недержавного пенсійного забезпечення, є його власністю. У разі смерті ці кошти успадковуються.

В Україні було обрано модель, яка дає змогу чітко виділити три найпоширеніші фінансові послуги з недержавного пенсійного забезпечення: пенсійний депозитний рахунок, пенсійні накопичення для виплати пенсій на визначений строк, довічне пенсійне страхування. Відповідно, право пропонувати один із названих видів пенсійної послуги, на думку Д. Леонова, надано тій фінансовій установі, для якої саме цей вид послуги є основним видом діяльності: страхування – страховим компаніям, депозити – банкам, накопичувальні пенсії на визначений строк – пенсійним фондам [1].

Кожен із запропонованих майбутньому пенсіонерів фінансових продуктів зорієнтований як на його уподобання (наприклад, гарантована до кінця життя додаткова недержавна пенсія), так і на реальні можливості накопичити більш-менш пристойну суму, якої "на все життя, що залишилося" може й не вистачити, але буде цілком достатньо для гідної пенсійної виплати – разової або на визначений строк. При цьому споживач (майбутній пенсіонер) може вибрати ту послугу, яка найповніше відповідатиме його уявленням про припустимий ризик і задовільний дохід. У цьому випадку, як правило, діє співвідношення: "більший ризик в обмін на більший дохід" [2].

Проте, мабуть, ніхто не ризикне заперечувати, що діяльність інституційних суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення є ринковою. Відповідно, й недержавне пенсійне забезпечення має розглядатися як конкурентний ринок, на якому всі надавачі послуг вільно пропонують споживачам (фізичним особам та їхнім роботодавцям) широкий спектр пенсійних продуктів, а ті, керуючись потребами у створенні додаткового фінансового захисту на старість та власними оцінками й уподобаннями, вільно обирають і продукт, і його продавця.

Світовий досвід доводить доцільність та необхідність існування обох (конкурентних) інститутів недержавного пенсійного забезпечення. У країнах ЄС довгострокове убезпечення життя розглядається як форма забезпечення майнових інтересів громадян у старості; накопичення, які здійснюються на підставі договорів убезпечення життя, мають суттєвий соціальний ефект, і саме тому держава стимулює громадян до збереження коштів шляхом укладання договорів убезпечення життя та пенсійного страхування. Таким стимулом є можливість зменшення оподаткування бази при сплаті прибуткового податку громадянами на величину страхових внесків, що сплачуються.

Таким чином, врегулювання спірних питань законодавчої бази дасть змогу створити оптимальні та конкурентні умови співіснування всіх суб'єктів ринку, що в межах держави, виконуючи функцію захисту населення, дасть змогу знизити навантаження на видаткову частину бюджету, зменшити витрати держави на соціальне забезпечення громадян та зосередити увагу на менш захищених прошарках населення.

Література: 1. Леонов Д. Не заради клієнта, або до чого призведе боротьба за податкові преференції / Д. Леонов // Дзеркало тижня. – 2005. – № 36 (564). 2. Лазоренко А. П. Пенсійне страхування пропонує надійний соціальний захист / А. П. Лазоренко // Україна-Бізнес. – 2005. – № 4. – С. 4–5.